

Potom jej povedala Naoma, jej svokra: Moja dcéro,

či nemám hľadať pre teba odpočinku, aby ti bolo dobre?

Rút 3:1

Zo statí Písma, ktoré sa zmieňujú o odpočinku, rozumieme, že odpočinok je niečo dobré a príjemné, niečo, po čom prahne ľudská duša. Je to súčasť spôsobu ľudského bytia. Zároveň vnímame, že Písmo o odpočinku hovorí v širšom zmysle, než akým je odpočinok fyzický, zemský, akými sú napríklad: odpočinok od úmornej práce či odpočinok od nepriateľov, alebo akejkoľvek formy zla. Téma Odpočinok sa venujeme v sérii troch samostatných, ale vzájomne súvisiacich článkov. Všetky tri uverejňujeme v tomto čísle.

Význam slov odpočinok, odpočinúť, odpočinutie, odpočívať

Tieto výrazy sú v Biblii, a aj všeobecne viacvýznamové slová. Predovšetkým sa nimi označuje oddych od práce, od fyzickej či duševnej námahy; doba nasledujúca po ukončení diela; oznamuje sa nimi ukončenie diela alebo jeho prerušenie; ukončenie námahy (napr. Marek 6:31; Lukáš 12:19; Zjavenie 4:8). Odpočinok, odpočinutie má význam osvieženia, získania/načerpania novej fyzickej a duševnej sily (1. Mojžišova 18:4-5) či potešenia (Príslovia 29:17; 1. Korintským 16:17-18; 2. Korintským 7:13), občerstvenia (Filemonovi 1:7, 20). Odpočinutie môže znamenať čakanie, vyčkávanie (Zjavenie 6:11; porovnaj 1. Petrov 3:20). Môže znamenať pokoj od nepriateľov (2. Mojžišova 33:14; Jozua 1:13-15; 2. Kronická 14:6).

Odpočinutie môže znamenať aj pokoj srdca (Jeremiáš 45:3) zbaveného strachu a úzkosti, ktorý márne hľadajú bezbožní (Jób 3:11-19; Izaiáš 57:20-21). Niekedy sa o odpočinutí hovorí ako o mieste prebývania, pobyte, domove, ako o protiklade k ustavičnému putovaniu a hľadaniu (1. Kronická 28:2; Izaiáš 11:10, 66:1). Môžeme hovoriť aj o ďalšom význame týchto slov.

Manželstvo ako forma odpočinku

V knihe Rút je zaznamenaný príbeh v mnohom hodný nasledovania a plný poučenia. Sústredíme pozornosť na úsilie Naomi nájsť pre Rút odpočinutie, aby jej bolo dobre (Rút 3:1). To, čo je na úsilí Naomi zvláštne, je, že hovorí o odpočinku pre Rút, a pritom z kontextu celej tejto knihy je zrejmé, že Naoma má na mysli manželstvo, myslí na Rútin vydaj.

Odpočinutie sa v mysli Naomi spája s manželstvom i s domovom (domácnosťou), v ktorej sa manželstvo žije (dom ženícha), a to nielen v prípade Rút a až v Betleheme (1:19), ale aj v prípade oboch jej ovdovených neviest už pri jej odchode z kanaánskej krajiny: „... A Naoma riekla obom svojim nevestám: Idte, navráťte sa každá do domu svojej matky... Hospodin nech vám dá, aby ste našli odpočinok každá v dome svojho muža!“ (1:8-9). Manželstvo je tu pre Rút a Orfu, a všeobecne pre ženu, predložené ako miesto odpočinku, ako sféra odpočinku. Písmo skrze Naomu zjavuje, že žena nachádza odpočinok vydajom a v dome svojho manžela. V manželskom zväzku, v rodine, v rodinnom kruhu, v širšom príbuzenskom vzťahu v dome jej manžela je pre ženu odpočinutie. Pritom si môžeme byť istí, že sa tým nemyslí odpočinutie od fyzickej práce, nemyslí sa tým „ničnerobenie“, lebo v manželstve, ako aj v domácnosti, je práce neúrekom, a to od nevidím do nevidím, od svitu do mrku. Písmo nás touto knihou upriamuje na manželstvo ako na miesto a sféru odpočinku v duchovnom zmysle.

Upriamuje nás na duchovnú stránku a praktickú dôležitosť tejto inštitúcie. Manželka sa v manželstve nestará len sama o seba, ale v manželstve ako klasickej biblickej spoločnej domácnosti širšieho príbuzenstva ide o vzájomnú starostlivosť, vzájomné zaopatrovanie všetkých jej členov. Manželstvo (a dom/domácnosť manžela) ako jednota zväzku muža a ženy je v Písme cez knihu Rút chápané ako odpočinok. A odpočinok v manželstve je miesto všestranného fyzického, duševného a duchovného zabezpečenia, naplnenia, ochrany a blaha. Táto forma odpočinku je daná, je ustanovená Bohom v inštitúcii manželstva, pretože Boh stvoril človeka ako muža a ženu, ako jedno telo.

V knihe Rút je o manželstve hovorené z pohľadu ženy, ale podobne to platí aj pre muža, pričom muž má byť v manželstve a svojej domácnosti hlavou. Nesie hlavnú zodpovednosť za svoje manželstvo, za vlastnú rodinu a celú domácnosť, je jej autoritou a je hlavou ženy (1. Korinským 11:3).

Manželstvo je najstaršia Bohom ustanovená inštitúcia a ustanovený poriadok pre človeka. Je založená na Božom prikázaní („A Boh ich požehnal a Boh im riekol: Plodte sa a množte sa a naplňte zem...“ 1. Mojžišova 1:28). Má charakter zmluvného vzťahu (Malachiáš 2:14). Manželstvo bolo ustanovené v šiesty deň stvorenia (1. Mojžišova 1:26-27, 2:22-24), a preto nie je dôsledkom pádu do hriechu. Podľa 1. Mojžišovej 1:27 Boh stvoril človeka ako muža a ženu, ako jeden „druh stvorenej bytosti“ a podľa 1. Mojžišovej 2:24 a Matúša 19:4-6 považuje muža a ženu, ako manžela a manželku, za jeden celok. Písmo akoby automaticky (ako za samozrejmosť) považovalo existenciu muža a ženy za prirodzenú iba v manželskom zväzku – teda nie ako izolovaných, samostatne existujúcich a nezávislých jedincov.^{A)} Až keď syn opustí otca a matku a pridrža sa svojej manželky (2:24), títo dvaja spolu sú jedno telo, teda tvoria spolu jeden celok, a to po rôznej stránke: psychickej, sexuálnej, hospodárskej, stránke ochrany a pomoci a rôzneho iného vzájomného zabezpečenia. Manželstvo a rodina vo všeobecnosti je sféra všeobecnej ochrany, zaopatrenia a všeobecného bezpečia (porovnaj Kazateľ 4:8-12). Ale všetky tieto veci sa realizujú až v zmluvnom manželskom vzťahu jedného muža a jednej ženy. Až v manželskom vzťahu žena nachádza plný odpočinok (plné odpočinutie) vo všetkom, čo inštitúcia manželstva poskytuje. Rovnako je to platné aj pre muža.

Boh ustanovil manželstvo. Je jeho zriaďovateľom, uskutočňovateľom, udržiavateľom, posvätitelom a ochrancom.

Boží odpočinok

Manželstvo nie je jediný druh odpočinku ustanoveného pre človeka pri stvorení a pred pádom do hriechu. Písmo v súvislosti so stvorením hovorí aj o ďalšom odpočinku. Čítame o ňom vo veršoch 1. knihy Mojžišovej 2:1-3. Verš 2:1 v súvislosti s veršom 1:31 pritom oznamuje, že v predchádzajúcich šiestich dňoch bolo stvorené všetko, nebesia aj zem a všetko, čo sa v nich nachádza (2. Mojžišova 2:1) – a predsa Božie dielo stvorenia bolo dokončené až siedmeho dňa, ako to oznamuje verš 2: „A Boh dokonal siedmeho dňa svoje dielo, ktoré činil...“. Stvoriteľský týždeň má sedem dní, lebo stvorenie ako celok podľa verša 2 bolo dokončené až siedmeho dňa. Preto sa aj na siedmy deň musíme dívať ako na deň stvorenia. V tomto dni však nebolo stvorené nič „rukolapné“, viditeľné či neviditeľné (objekty, bytosti). V siedmom dni Boh odpočinul od svojho diela. Nesmieme prehliadnuť, že toto odpočívanie má svoje presné pomenovanie, ktorým je: Boží odpočinok. Naň (1. Mojžišova 2:2-3) sa ako na jeho (Boží) odpočinok odvoláva aj list Židom (4:5) – a to je dôležitý fakt, ktorý tiež nemôžeme prehliadnuť.

Boh dokončil dielo stvorenia koncom šiesteho dňa („... nebesia i zem i všetko ich vojsko“ – 1. Mojžišova 2:1). V siedmom dni skonštatoval, že dielo je dokončené a už len odpočíval. V siedmom dni Boh už dielo nekonal. Toto je vyjadrené vo verši 1. Mojžišova 2:2 spôsobom či frázou: „A Boh dokonal siedmeho dňa svoje dielo, ktoré činil...“. Odpočinok v siedmom dni oznamuje ukončenie diela stvorenia. Odpočinok siedmeho dňa a samotný siedmy deň organicky patria k celému dielu stvorenia a k predchádzajúcim šiestim dňom. Odpočinkom a siedmym dňom Boh dáva najavo, že všetko je urobené, ukončené a nič už nie je ďalej potrebné činiť. („A Boh dokonal siedmeho dňa svoje dielo, ktoré činil, a odpočíval siedmeho dňa od všetkého svojho diela, ktoré učinil.“)

Znova podčiarkneme, že vo veršoch 2-3 sa o odpočinku po diele stvorenia hovorí ako o ukončení diela a nie v zmysle, že by išlo o oddych po námahe (pozri vyššie význam slova odpočinok). Boh si nepotrebuje oddýchnuť, aby načerpal nových síl. Boh neustáva ani

neomdlieva, a to je povedané skrze proroka práve v súvislosti so stvorením (Či nevieš? Ak si nepočul: Večný Boh Hospodin, ktorý stvoril konce zeme, neustáva ani neomdlieva; nikto nevystihne jeho rozumu! Izaiáš 40:28).

Zvláštnosť a účel siedmeho dňa stvoriteľského týždňa

Keď sa o siedmom dni stvoriteľského týždňa hovorí ako o súčasti Božieho stvoriteľského diela (2:2), tak sa pod „dokončením diela stvorenia (2:2)“ má na mysli ustanovenie Božieho odpočinku ako spôsobe bytia (existencie). Siedmemu stvoriteľskému dňu môžeme teda rozumieť tak, že to bol deň, ktorým bol ustanovený a vyhlásený odpočinok („sféra odpočinku“ ako spôsob bytia, existencie) pre človeka, celé tvorstvo a svojím spôsobom aj pre Boha, lebo výsledkom ukončenia stvorenia bolo to, že už viac nebolo potrebné tvoriť, a tiež to, že súčasťou Božieho odpočinku malo byť aj nekončiace sa harmonické spoločenstvo Boha s človekom a tvorstvom – teda so všetkým tým, čo učinil. Boh prichádzal do rajskej záhrady a spoločenstvo s človekom mal na zemi, tu, v tejto „sfére odpočinku“.

Boh prebýva vo večnosti a aj činí veci z večnosti, kde niet času a všetko je teraz alebo dnes, a preto tam neexistujú ani jednotlivé dni. Siedmemu dňu Božieho odpočinku preto môžeme v kontexte celého Písma rozumieť aj tak, že je to sféra odpočinku učinená/ustanovená Bohom a že je učinená/ustanovená hlavne pre človeka. Poukazuje na to aj siedmy deň kalendárneho týždňa, ktorý je cez izraelský národ a pod Mojžišovým zákonom aj predobrazom tohto odpočinku, ktoré sa človeku teraz dostáva vo večnosti a v spoločenstve s Bohom. V sobotu Izraelci odpočívali od celotýždňovej práce a mali slávnostné spoločenstvo s Bohom (sväté zhromaždenie; 2. Mojžišova 12:16).

Časový rytmus pre človeka je sedemdňový. Takým je pre človeka, ako stvorenú bytosť, kalendárny týždeň ako základný takt plynutia času. Pritom šesť dní sa pracuje a siedmy deň sa odpočíva. Siedmy deň kalendárneho týždňa je svojou formou taký istý ako každý iný deň kalendárneho týždňa – trvá 24 hodín a strieda sa v ňom deň s nocou rovnako ako v predchádzajúcich šiestich dňoch. Keď sa však na siedmy deň stvoriteľského týždňa dívame ako na deň, ktorý je súčasťou stvorenia, situácia je úplne iná.

Siedmy deň – zvláštny deň

Siedmy deň sa od predchádzajúcich šiestich dní stvoriteľského týždňa líši. Líši sa v nasledovnom:

a) Je to oddelený, posvätený a požehnaný deň (1. Mojžišova 2:3; 2. Mojžišova 20:10-11). Toto nie je povedané ani o jednom z predchádzajúcich dní stvoriteľského týždňa.

b) Predovšetkým nad týmto dňom nie je vyslovená fráza: „A bol večer, a bolo ráno, siedmy deň“, ako je to vyslovené nad predchádzajúcimi šiestimi dňami. Touto frázou bol každý predchádzajúci deň ohraničený, ukončený a uzavretý. Tým, že táto fráza nad siedmym dňom nie je vyslovená, siedmy deň nie je ukončený, nie je ohraničený a nie je uzavretý, čiže tento deň ako stvorená sféra odpočinku, ako Boží odpočinok, mal trvať naveky, nemal skončiť. Pád Adama do hriechu však všetko zmenil.

Aký zámer sa dosiahol ukončením diela stvorenia?

Potom ako v šiestich dňoch boli dokonané nebesia i zem i všetko ich vojsko (1. Mojžišova 2:1) a v siedmom dni, ako píšeme vyššie, Boh odpočinul od svojho diela, ktoré činil, malo aj celé tvorstvo v plnom Božom zaopatrení žiť a prebývať v tomto Božom odpočinku. Rovnako aj Boh tým, že učinil všetko a naplnil svoj zámer so stvorenstvom, mal už stále odpočívať v zmysle: nekonať ďalšie dielo, nebolo treba ďalej pracovať, lebo všetko už bolo učené, dokonané – a to je to, čo je oznámené veršom 2:2.

Bol tu domov, vlasť, domovina, resp. kráľovstvo pre človeka Adama a celé ľudstvo ako jeho potomstvo (dokonca aj pre všetko ostatné tvorstvo). Tvorila ho stvorená Zem a rajska záhrada. Adam mal byť verným a poslušným správcom v tvorstve, mal reprezentovať Božiu vládu v tejto vlasti, v tomto jeho kráľovstve. V tejto vlasti sa malo podľa Božieho zámeru žiť ako v odpočinku, pretože Boh všetko zaopatroval a neexistovala úmorná práca človeka. Človek mal len dohliadať a spravovať, nie sa lopotiť v pote svojej tváre. V tomto odpočinku sa mal realizovať aj hlboký vzťah medzi Bohom a človekom. Boh prichádzal do rajskej záhrady, aby mal osobné spoločenstvo s človekom.

Čo sa stalo s odpočinkom po Adamovom páde?

Adamov pád do hriechu však všetko to dobré a pripravené pre ľudstvo zmaril. Všetko sa zmenilo, všetko je inak, ako to pôvodne malo byť. Človek a tvorstvo s ním sa po Adamovom páde do Božieho odpočinku nedostáva, už do neho nemôže vstúpiť a prebývať v ňom. Po Adamovom páde ale ani Boh, ako hovorí Ježiš Kristus, Boží Syn, o svojom Otcovi, neodpočíva, ale stále pracuje: „A Ježiš im odpovedal: Môj Otec pracuje až doteraz, i ja pracujem“ (Ján 5:17). O akú prácu teda ide? Ide o dielo nového stvorenia, ktoré Boh realizuje skrze vykúpenie a

spásu v Ježišu Kristovi („A ten ktorý sedel na tróne, povedal: Hľa, činím všetko nové. A riekol mi: Píš, pretože tieto slová sú verné a pravdivé“ Zjavenie 21:5; pozri aj verše 1-7).

Adam, reprezentujúci celé ľudstvo, Boží zámer o odpočinku zničil svojím pádom do hriechu. Ako trest za jeho hriech prišla Božia kľatba, súčasťou ktorej je aj to, že človek bude pracovať a lopotiť sa v pote svojej tváre. Skončil odpočinok ako forma ľudského bytia. Skončil odpočinok, ktorý bol výsledkom Božieho diela stvorenia. Človek tento odpočinok zničil. Človek bol vyhnaný z rajskej záhrady. Po páde žiaden človek nepoznal osobné spoločenstvo s Bohom, ktoré sa žilo a malo žiť v Božom odpočinku. Strata osobného vzťahu a spoločenstva s Bohom je súčasťou smrti (je to duchovná smrť), ktorá prišla ako dôsledok pádu. Človek vypadol z Božieho odpočinku, „zomrel“ tomuto spôsobu života. Otázkou zostáva, či tým, že človek zničil Boží zámer o odpočinku, Boh od tohto zámeru upustil, alebo ho realizuje inak.

Aby mohol človek a tvorstvo opäť raz vojsť do Božieho odpočinku a prebývať v ňom, musela prísť náprava všetkého toho, čo sa Adamom pokazilo. Túto nápravu urobil Boh skrze svojho Syna, Pána Ježiša Krista z Nazareta, ktorý je v Písme pomenovaný aj ako druhý a posledný Adam (1. Korinským 15. kapitola). Preto je pozvanie k spásu v liste Židom opísané ako pozvanie vojsť do Božieho odpočinku (4:1). Tento verš sa odvoláva na Boží odpočinok, ktorý Boh od samého začiatku zamýšľal a pripravil pre svoje tvorstvo (1. Mojžišova 2:2-3). Od Adamovho pádu je však Boží odpočinok vzťahnutý už len na nové tvorstvo, na nové stvorenie (2. Korinským 5:17; Zjavenie 21:1-7).

Poznámky:

A) Pre Božie deti v novozmluvnej dobe existuje aj výnimka zo života v manželstve, vyšší princíp, ktorý umožňuje tým, ktorí majú od Boha dar žiť ako neženatí/nevydaté, žiť ako slobodní a venovať celé svoje bytie službe Pánu Ježišu Kristovi. Je to mimoriadny dar pre zvláštny účel (1. Korinským 7:7, 24-40). Pre tých, ktorí takýto dar nemajú, je manželstvo s veriacim tým pravým požehnaním.